

سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی

ایرانیان خارج از کشور در اندیشه امامین انقلاب و اسناد بالادستی

مرکز مطالعات راهبردی روابط فرهنگی

مرداد ۱۴۰۲

سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
مرکز مطالعات راهبردی ایرانیان خارج از کشور
میز اندیشه‌ورزی ایرانیان خارج از کشور
ناظران علمی:
دکتر رضا ملکی - دکتر محسن معارفی

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

- ۱..... مقدمه
- ۲..... **ایرانیان خارج از کشور در اندیشه ی امام خمینی (قدس سره)**
- ۳..... "حقوق اجتماعی یکسان" و "سرنوشت مشترک" ایرانیان داخل و خارج از کشور
- ۳..... استفاده از ایرانیان توانمند خارج از کشور در حکمرانی
- ۳..... زمینه سازی برای برگشت ایرانیان متخصص خارج از کشور به ایران
- ۴..... مسئولیت حکومت اسلامی برای رفع نیازمندی ها و مشکلات فکری و عقیدتی ایرانیان خارج از کشور
- ۴..... توصیه ی ایرانیان خارج از کشور به انجام تکلیف خود در برابر هجمه ی ایران هراسی
- ۴..... جمع بندی جایگاه ایرانیان خارج از کشور در اندیشه ی بنیان گذار ج.ا.ایران
- ۶..... **ایرانیان خارج از کشور در اندیشه ی مقام معظم رهبری (مدظله العالی)**
- ۷..... پرهیز از نگاه تقلیل گرایانه به ایرانیان خارج از کشور
- ۷..... پرهیز از نگاه امنیت محور در سیاست گذاری به ایرانیان خارج از کشور
- ۷..... ضرورت حمایت همه جانبه و دیپلماتیک دولت از ایرانیان ساکن خارج از کشور
- ۷..... توجه به مشارکت سیاسی ایرانیان ساکن خارج از کشور
- ۸..... جذب مشارکت اقتصادی ایرانیان ساکن خارج از کشور
- ۸..... دانشجویان خارج از کشور، روشنی چشم و سرمایه ای برای ملت ایران
- ۸..... زمینه سازی برای بازگشت و نقش آفرینی نخبگان خارج از کشور
- ۹..... توصیه ایرانیان خارج از کشور به انجام تکالیف خود در برابر معرفی اصول حاکم بر جمهوری اسلامی
- ۹..... لزوم استمرار ارتباط ذهنی ایرانیان خارج از کشور با مسائل میهن عزیزمان
- ۹..... مراقبت از هویت ملی و فرهنگی نخبگان خارج از کشور
- ۱۰..... فراهم کردن شغل و امکانات پیشرفت علمی برای نخبگان ایرانی بازگشته از خارج کشور
- ۱۰..... جمع بندی جایگاه ایرانیان خارج از کشور در اندیشه ی مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی)

مهم ترین تکالیف متقابل ایرانیان خارج از کشور و نظام جمهوری اسلامی ایران از نظر امامین انقلاب.....	۱۲
مهم ترین تکالیف ایرانیان خارج از کشور.....	۱۳
مهم ترین تکالیف جمهوری اسلامی ایران.....	۱۳
ایرانیان خارج از کشور در قانون اساسی.....	۱۴
برخورداری ایرانیان خارج از کشور از حقوق مساوی با ایرانیان داخل کشور.....	۱۵
لزوم حمایت های قانونی از همه ی ایرانیان خارج از کشور.....	۱۵
لزوم تعامل با ایرانیان خارج از کشور بر اساس اصل عدالت.....	۱۵
ایرانیان خارج از کشور در سایر قوانین.....	۱۶
الف) سیاست ها و قوانین ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی).....	۱۷
حمایت از حقوق ایرانیان خارج از کشور و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ی ملی.....	۱۷
توجه به ظرفیت های اقتصادی ایرانیان ساکن خارج از کشور.....	۱۷
ایجاد زمینه های لازم جهت جلب سرمایه ایرانیان خارج از کشور و سرمایه گذاران خارجی با ایجاد انگیزه و مشوق های لازم.....	۱۸
تقویت فرهنگ ایرانی - اسلامی ایرانیان خارج از کشور.....	۱۸
ضرورت توجه به مشارکت علمی ایرانیان مقیم خارج از کشور.....	۱۸
ب) ایرانیان خارج از کشور در نقشه مهندسی فرهنگی کشور.....	۱۹
تلاش برای حفظ و تقویت هویت دینی و ملی ایرانیان مقیم خارج از کشور و ارتقای تأثیرگذاری فرهنگی آنان.....	۱۹
لزوم تدوین و اجرای سند راهبردی ایرانیان مقیم خارج از کشور در چارچوب نقشه مهندسی فرهنگی.....	۱۹
ج) ایرانیان خارج از کشور در برنامه هفتم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی (۱۴۰۶-۱۴۰۲).....	۲۰
د) جمع بندی مهم ترین مسئولیت های جمهوری اسلامی ایران درباره ی ایرانیان خارج از کشور بر اساس اسناد بالادستی.....	۲۰
سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و ایرانیان خارج از کشور.....	۲۱

«احساس ریشه‌دار تعلق به وطن و سرزمین» بی‌آنکه ملازم گرایش به بازگشت دائم به سرزمین مادری باشد، نقش کلیدی و انکارنشدنی در شکل‌گیری و حفظ هویت مهاجران دور از وطن دارد. تعامل دولت کشورهای مبدأ با این مهاجران تا کنون فراز و فرود زیادی داشته است و از «طرد» با عناوینی چون «فراری» و «خائن»، تا «فرزندخواندگی» با اعطای القابی مثل «شهروندان استراتژیک» و «قهرمانان وطنی» را شامل شده است. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران اگرچه توجه به ایرانیان خارج از کشور دوره‌های مختلفی داشته است، لکن بررسی دقیق اندیشه‌های امامین انقلاب و اسناد بالادستی نشان می‌دهد که ج.ا.ایران هیچگاه ایرانیان خارج از کشور را از خود طرد نکرده است و امروزه آنها را کنش‌گرانی فراملی و نقش‌آفرین در عرصه‌های مختلف سیاسی و دیپلماسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی می‌داند که افزایش نقش‌آفرینی آنها نیازمند خط مشی‌گذاری مطلوب در کشور است. درک متقابل مسئولان ج.ا.ایران و ایرانیان خارج از کشور از عقاید، احساسات و تمایلات یکدیگر می‌تواند زمینه را برای همیاری و همکاری فراهم کند؛ چنانکه بی‌توجهی و درک و فهم متناقض از یکدیگر، باعث می‌شود روابط بین آنها اغلب تحت تأثیر عواملی چون ترس، عصبانیت، تندی و تنفر شکل گیرد که ثمری جز خشونت، تهدید، جبر و حملات مخرب نخواهد داشت.

در این نوشتار، «اهمیت سیاست‌گذاری برای ایرانیان خارج از کشور» به اختصار و به شرح زیر بررسی می‌شود:

- جایگاه ایرانیان خارج از کشور در اندیشه‌ی امامین انقلاب؛
- نگاه قانون اساسی به ایرانیان خارج از کشور؛
- توجه به ایرانیان خارج از کشور در سیاست‌ها و قوانین کلی نظام (ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری)
- ایرانیان خارج از کشور در نقشه مهندسی فرهنگی کشور؛
- نگاه به ایرانیان خارج از کشور در برنامه‌ی هفتم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ج.ا.ایران؛

- «سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی» و «ایرانیان خارج از کشور».

علیرغم تأکیدات فراوان به موضوع ایرانیان خارج از کشور و گذشت بیش از ده سال از مصوبه‌ی شورای انقلاب فرهنگی مبنی بر لزوم تدوین و اجرای سند راهبردی ایرانیان مقیم خارج از کشور در چارچوب نقشه مهندسی فرهنگی^۱، تا کنون سند و سیاستی مستقل و اختصاصی برای ایرانیان خارج از کشور تدوین نشده است.

«ایرانیان خارج از کشور» در اندیشه ی

امام خمینی (قدس سره)

بنیانگذار انقلاب اسلامی در ماه‌های منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی ایران، جلسات متعددی با اқشار مختلف ایرانیان خارج از کشور داشتند. همان‌گونه که بعد از انقلاب نیز از وضعیت ایرانیان خارج از کشور غفلت نورزیدند. مهم‌ترین دیدگاه‌های امام راحل (قدس سره) را درباره‌ی توجه به «ایرانیان خارج از کشور» می‌توان به شرح زیر دانست:

"حقوق اجتماعی یکسان" و "سرنوشت مشترک" ایرانیان داخل و خارج از کشور

امام خمینی خطاب به دانشجویان و ایرانیان مقیم پاریس می‌فرمایند: در این منافی که ایرانی دارد مشترکیم، همه‌مان شریکیم. اینطور نیست که عذر بیاوری که من اروپا هستم و آن امریکا هست و آنها ایران هستند؛ این عذر نیست.^۲

ایشان خطاب به خبرنگار روزنامه‌ی آلمانی دنیای سوم پاریس اظهار می‌دارند: هر ایرانی حق دارد که مانند همه‌ی افراد از حقوق اجتماعی برخوردار باشد. مسلمان یا مسیحی و یا یهودی و یا مذهب دیگر فرقی ندارد.^۳

استفاده از ایرانیان توانمند خارج از کشور در حکمرانی

امام خمینی (قدس سره) خطاب به دانشجویان و ایرانیان مقیم خارج می‌فرماید: یک همچو اشخاص شریفی در ایران زیاد است. در اروپا [در میان] ایرانی‌هایی که آمده‌اند اینجا، زیادند اینطور اشخاص و ما اینها را برای حکومت ان‌شاءالله انتخاب می‌کنیم؛ و درست می‌کنیم مسائل را.^۴

زمینه‌سازی برای برگشت ایرانیان متخصص خارج از کشور به ایران

ایشان در مصاحبه با آقای «کرکروف»، استاد دانشگاه «روتکرز» امریکا در پاریس اظهار داشتند: ما از جهت متخصص کارآزموده بسیار غنی هستیم. هزاران کارشناس ایرانی در رشته‌های گوناگون علمی در کشورهای خارجی هستند. اینها به دلیل ظلم و ستم شاه و فقدان برنامه‌های صنعتی علمی اصیل مجبور به ترک مملکت و کار برای مؤسسات خارجی شده‌اند. با رفتن شاه، اکثر اینها به ایران برخواهند گشت.^۵

۴. صحیفه‌ی نور جلد ۵ صفحه ۲۷

۵. صحیفه‌ی نور جلد ۵ صفحه ۲۹۵

۲. صحیفه‌ی نور جلد ۳ صفحه ۵۲۴

۳. صحیفه‌ی نور جلد ۴ صفحه ۵۰۸

مسئولیت حکومت اسلامی برای رفع نیازمندی‌ها و مشکلات فکری و عقیدتی ایرانیان

خارج از کشور

امام خمینی (قدس سره) بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در سی‌ام خرداد سال ۱۳۵۸ خطاب به آیه الله نوری همدانی فرمودند: لازم است جناب عالی مسافرتی به کشورهای اروپایی بنمایید و از نزدیک با دانشجویان عزیز و برادران ایرانی آشنا شوید و نیازمندی‌ها و مشکلات مذهبی آنان را بررسی نموده و در حدود امکاناتی که در اختیار دارید، در رفع آنها بکوشید و به وظایف خطیری که در این موقع حساس به عهده دارند، آنان را آشنا سازید و از تفرقه و اختلاف برحذر دارید و نسبت به تقویت معتقدات مذهبی ایشان در برابر دشمنان اسلام، سعی کافی مبذول دارید و سلام این جانب را به عموم آنان ابلاغ نمایید.^۶

توصیه‌ی ایرانیان خارج از کشور به انجام تکلیف خود در برابر هجمه‌ی ایران‌هراسی

ایشان خطاب به دانشجویان و ایرانیان مقیم خارج فرمودند: نمی‌دانم - چند هزار ایرانی در خارج از کشور هست، این چندین هزار ایرانی که در خارج کشور هست می‌توانند به چند صد هزار خارجی مطلب خودشان را بگویند. این تبلیغاتی که در خارج شده است، خنثی کنند.^۷

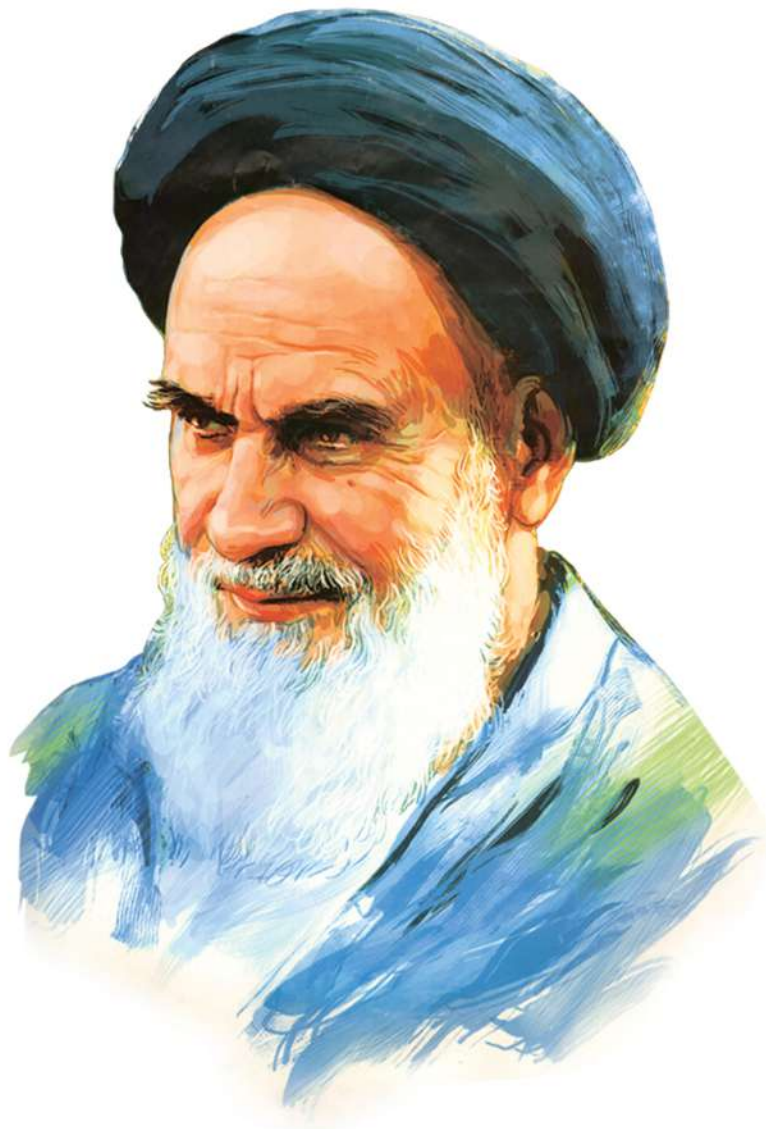
جمع‌بندی جایگاه ایرانیان خارج از کشور در اندیشه‌ی بنیان‌گذار ج.ا.ایران

از نظر امام راحل (قدس سره) ایرانیان خارج از کشور جزئی از پیکره‌ی میهن ایران به شمار می‌آیند که دارای حقوق، منافع و سرنوشت مشترکی هستند. بنابراین، آنها مانند دیگر ایرانیان دارای «تکالیف» و «حقوقی» هستند؛ چنان که حکومت اسلامی نیز در برابر آنها دارای «تکالیف» و «حقوقی» است. ایرانیان خارج از کشور از تمام حقوق اجتماعی ایرانیان داخل کشور بهره‌مند هستند. بنابراین، آنها حق دارند در سرنوشت سیاسی کشور دخالت کنند و از مزایای اقتصادی و فرهنگی موجود مانند دیگر ایرانیان بهره‌مند شوند. حکومت اسلامی نیز باید چتر حمایتی خود را از آنان دریغ ننماید و از ظرفیت‌های آنها حتی در حکمرانی استفاده کند و زمینه‌ی لازم را برای بازگشت آنها به میهن اسلامی و استفاده‌ی ملت از توانمندی‌های آنها فراهم نماید.

۶. صحیفه‌ی نور جلد ۸ صفحه ۲۱۳

۷. صحیفه‌ی نور جلد ۴ صفحه ۳۷۷

در مقابل، ایرانیان خارج از کشور مانند دیگر آحاد ملت ایران موظفند در جبهه‌ی مبارزه با استکبار جهانی و ایران‌هراسی نقش‌آفرینی کنند و بی‌تفاوت نباشند. آنها مکلفند که در مجامع مختلف علمی و اجتماعی واقعیت‌های ایران را به غیرایرانیان منعکس کنند و تبلیغات ضدایرانی مستکبران را خنثی نمایند.

سلام اینجانب را به عموم آنان | ایرانیان خارج از کشور | ابلاغ نمائید.

امام خمینی، خرداد ۱۳۵۸

**«ایرانیان خارج از کشور» در اندیشه‌ی
مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)**

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) توجه خاصی به ایرانیان، به ویژه نخبگان خارج از کشور دارند. پیام‌های فراوان معظم‌له به اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان اروپا و بیانات متعدد ایشان در دیدارهای مختلف با دانشجویان و نخبگانی که از خارج از کشور بازگشته‌اند و نیز اظهارات عالمانه و دلسوزانه‌ی ایشان درباره‌ی عموم ایرانیان خارج از کشور، گواهی بر اهمیت این موضوع در منظومه‌ی فکری ایشان است. در ذیل به برخی از مهم‌ترین بیانات رهبر انقلاب درباره‌ی ایرانیان خارج از کشور اشاره می‌کنیم:

پرهیز از نگاه تقلیل‌گرایانه به ایرانیان خارج از کشور

در حوزه کاری خودتان هر جا مشاهده کردید که یک ایرانی خارج از کشور مشکلی پیدا کرده که با دولت طرف است و تحت تعقیب قرار می‌گیرد، آن وقت شما جدا وارد شوید.^۸

پرهیز از نگاه امنیت‌محور در سیاست‌گذاری ایرانیان خارج از کشور

این مسئله (ایرانیان خارج از کشور) آبروی ماست. باید در این زمینه بنشینید و برنامه‌ریزی کنید. کاری هم نداشته باشید که انقلابی است یا انقلابی نیست. فرقی نمی‌کند؛ ایرانی است.^۹

ضرورت حمایت همه‌جانبه و دیپلماتیک دولت از ایرانیان ساکن خارج از کشور

همه دیپلماسی کشور و حتی بیشتر از دیپلماسی کشور را به کار بگیرند. گاهی ما مبادلات داریم. خرید و فروش داریم، داد و ستد می‌شود. همه اینها را بگذارید که از تبعه ایرانی دفاع بکنید.^{۱۰}

توجه به مشارکت سیاسی ایرانیان ساکن خارج از کشور

مقام معظم رهبری بعد از اشاره به برخی گزارش‌ها مبنی بر مهیانشدن آمادگی لازم برای برگزاری انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰ در خارج از کشور فرمودند: وزارت‌های امور خارجه و کشور با توجه به کمبود وقت، آمادگی‌های لازم را هر چه سریع‌تر فراهم کنند.^{۱۱}

۸. بیانات مقام معظم رهبری: بهمن ۱۳۷۶ به نقل از گزارش ۱۸۱۳۴ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

۹. همان

۱۱. سخنرانی تلویزیونی رهبر معظم انقلاب اسلامی در آستانه‌ی انتخاب ریاست جمهوری و شوراها - پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری؛ ۲۶ خرداد ۱۴۰۰

جذب مشارکت اقتصادی ایرانیان ساکن خارج از کشور

رهبر انقلاب در دیدار با هیأت دولت در سال ۱۳۸۷ پس از جلسه‌ی ویژه‌ی هیأت دولت در شیراز اظهار داشتند: جذب سرمایه‌های ایرانیان علاقه‌مند به وطن موجب رونق فعالیت‌های صنعتی در استان می‌شود.^{۱۲}

دانشجویان خارج از کشور؛ روشنی چشم و سرمایه‌ای برای ملت ایران

معظم‌له خطاب به اعضای اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا فرمودند: خدا همه‌ی شماها را حفظ کند برای ملتتان، برای کشورتان، برای ما. ان‌شاءالله شماها سرمایه هستید، روشنی چشم هستید و محبت به شماها برای امثال بنده یک امر طبیعی است.^{۱۳}

زمینه‌سازی برای بازگشت و نقش آفرینی نخبگان خارج از کشور

اگر انسان برای افزایش معلومات به خارج از کشور برود و برگردد، یا تحقیقی بکند و برگردد، این فرار نیست و اشکالی ندارد؛ اما این که انسان کوله‌بارش را ببندد و پشت کند و بگوید خداحافظ، ما رفتیم؛ نه، این را من قبول ندارم.^{۱۴}

یک انسان نخبه آن وقتی سرفراز و سربلند است که بتواند در بهبود اوضاع کشور و خانه و ملت خودش و بهبود زندگی و آینده و تاریخ انسان‌هایی که ذی‌حق نسبت به او هستند، نقش ایفا کند.^{۱۵} در این فرصت مغتنمی که در اختیار شما است، خود را هر چه بیشتر به صلاحیت‌های علمی و دینی و اخلاقی آراسته کنید و آماده‌ی نقش آفرینی شوید.^{۱۶}

۱۲. بیانات در دیدار اعضای هیأت دولت - پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری؛ ۱۸ اردیبهشت ۱۳۸۷

۱۳. بیانات در دیدار اعضای اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا؛ ۱۴۰۱/۱۰/۱۲

۱۴. بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه صنعتی امیرکبیر، اسفند ۱۳۷۹

۱۵. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با جوانان نخبه و دانشجویان، مهر ۱۳۸۳

۱۶. پیام به پنجاه و پنجمین نشست اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا، اسفند ۱۳۹۹

توصیه‌ی ایرانیان خارج از کشور به انجام تکلیف خود در برابر معرفی اصول حاکم بر جمهوری اسلامی

در مورد انجمن‌های [دانشجویی] خارج از کشور، معرفی تفکر بنیادی و مرکزی جمهوری اسلامی در خارج یک هدف است. جمهوری اسلامی یک اصولی دارد؛ اصل «جمهوری»، اصل «اسلامی»، اصل چگونگی و نوع ارتباط و پیوند «جمهوری» و «اسلامی» هم — که بعضی خیال می‌کنند اینها تضاد دارند با همدیگر، در حالی که تضاد ندارند — خودش یک اصل است، یک موضوع نو است در دنیا... شماها به عنوان دانشجوی، به عنوان جوان متفکر و دارای علم می‌توانید بنشینید اینها را باز کنید، تشریح کنید، تفکیک کنید، برایش فروع تعیین کنید؛ ده برابر آنچه من می‌گویم، شما می‌توانید در این زمینه‌ها فکر ارائه بدهید به مخاطب خودتان^{۱۷}.

لزوم استمرار ارتباط ذهنی ایرانیان خارج از کشور با مسائل مهین عزیزمان

فرزندان دانشجوی عزیزم... از مطالعه در وضع مهین عزیز خود و چالش بزرگی که ملت رشید و مؤمن و روشن بین ما بدان سرگرم است، غافل ننمایید. این رابطه‌ی ذهنی، بی‌گمان عزم هر انسان آزاده و شرافتمندی را بر پیوستن به جهاد بزرگ ملت ایران در راه بنای آینده‌ی شامخ، مستحکم و بی‌زلزل می‌سازد^{۱۸}.

مراقبت از هویت ملی و فرهنگی نخبگان خارج از کشور

بلای بزرگی که بر سر نسل‌هایی از جوانان کشور ما در دوره‌ای و در کشورهای دیگر آمده، این است که آن‌ها برای تحصیل علم به کشورهای دیگر رفته‌اند و چیزی هم یاد گرفته‌اند؛ اما یک چیز مهم‌تر را جا گذاشتند و فراموش کردند و آن، هویت فرهنگی و ملی خودشان بوده است.

۱۷. بیانات در دیدار اعضای اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا تاریخ ۱۴۰۱/۱۰/۱۲

۱۸. پیام به نشست اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا تاریخ ۱۳۷۸/۰۶/۲۶

این‌ها مثل یک بیگانه در کشور خود عمل کردند و نتوانستند به هدف‌های اساسی کشور و ملی خود خدمت لازم را بکنند. بسیاری از تحصیلکرده‌های در کشورهای اروپایی، در دوره‌هایی از کشور ما، عامل وابستگی شدند؛ این به خاطر آن بود که این‌ها هویت خود را گم کردند.^{۱۹}

فراهم کردن شغل و امکانات پیشرفت علمی برای نخبگان ایرانی بازگشته از خارج کشور

آن جوان کارآمد تحصیل کرده‌ی ما که حالا از خارج آمده یا در خارج تحصیل کرده یا در داخل تحصیل کرده، دو چیز بیشتر از ما نمی‌خواهد: اولی شغل است؛ دومی هم امکان پیشرفت علمی است.^{۲۰}

جمع‌بندی جایگاه ایرانیان خارج از کشور در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری (دام‌الله العالی)

مقام معظم رهبری (دام‌الله‌العالی)، نگاه وسیع فرامرزی به موضوع ایرانیان خارج از کشور دارند که حاکی از عمق نگاه راهبردی ایشان به این مقوله است. از نظر ایشان، «ایرانیان خارج از کشور» با حضور در عالی‌ترین سطوح تحوّل‌ساز و غرورآفرین علمی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نماینده‌ی ایران اسلامی هستند و نحوه‌ی تعامل حکومت اسلامی با آنان نیز نشانه‌ی فرهنگ عمیق و پویای تمدن ایرانی - اسلامی است.

ایشان خدمت به ایرانیان خارج از کشور را بدون هیچ شرطی و صرفاً به جهت اینکه او متعلق به این مرز و بوم و «ایرانی» است، یک وظیفه‌ی ملی و اسلامی معرفی می‌کند و در بالاترین سطح، نحوه‌ی تعامل با آنان را جلوه‌ای از «آبروی نظام» معرفی می‌نماید تا جایی که لازم است نمایندگی‌های خارج از کشور، هنگامی که یک ایرانی با مشکلی مواجه می‌شود، تمام قد و با تمام امکانات دیپلماتیک و حتی با استفاده از اهرم‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، به دفاع از او برخیزند و نشان دهند که همه ایرانیان زیر خیمه‌ی این میهن، فارغ از تمام اختلافات مذهبی، نژادی، سلیق سیاسی و ... یک خانواده هستند.

۱۹. بیانات رهبر معظم انقلاب در جمعی از دانشجویان اتحادیه انجمن‌های اسلامی شرق اروپا، مرداد ۱۳۸۱

۲۰. بیانات در دیدار کارآفرینان، تولیدکنندگان و دانش‌بنیان‌ها؛ ۱۰ بهمن ۱۴۰۱

از نظر مقام معظم رهبری، در تعامل با ایرانیان خارج از کشور باید از هر گونه نگاه تقلیل‌گرایانه و امنیت‌محور پرهیز کرد و به گونه‌ای سیاست‌گذاری نمود که زمینه‌ی مشارکت ایرانیان خارج از کشور در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، علمی و فرهنگی در مسیر توسعه و رشد ایران اسلامی فراهم شود. نخبگان ایرانی خارج از کشور از نگاه مقام معظم رهبری، سرمایه و مایه‌ی روشنی چشم ملت هستند که در جهاد بزرگ ملت ایران برای بنای آینده‌ای روشن و ساختن ایرانی مستقل، آزاد و مرفه، در یک جبهه قرار دارند. بنابراین، مسئولین حکومت اسلامی نه تنها نباید آنها را جدای از ملت بدانند؛ بلکه باید در راستای تقویت هویت ملی، دینی و فرهنگی ایرانیان خارج از کشور تلاش نمایند. در مقابل ایرانیان خارج از کشور ضمن حفظ ارتباط ذهنی، معنوی و مادی خود با ایران اسلامی، حداکثر تلاش خود را بنمایند تا خود را به جدیدترین دانش‌ها و نوآورانه‌ترین فناوری‌های علمی، دانشی، اقتصادی و ... تجهیز نمایند تا از آن برای ارتقاء، رشد و توسعه‌ی ایران بهره‌گیرند. ضمن اینکه از فرصت حضور در خارج از کشور، باید برای تبیین اصول حاکم بر جمهوری اسلامی و واقعیت‌های ایران اسلامی در مقابله با هجمه‌ی رسانه‌ای غرب در پروژه‌ی ایران‌هراسی استفاده نمایند.

این مسأله [اتباع ایرانی مقیم کشورهای دیگر] آبروی ماست. باید در این زمینه بنشینید و برنامه ریزی کنید. کاری هم نداشته باشید انقلابی است یا انقلابی نیست. فرقی نمی‌کند ایرانی است.

مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، بهمن ۱۳۷۶

**مهمترین تکالیف متقابل ایرانیان
خارج از کشور و نظام جمهوری اسلامی ایران
از نظر امامین انقلاب**

مهمترین تکالیف ایرانیان خارج از کشور

- ۱) استمرار ارتباط ذهنی و معنوی با ایران؛
- ۲) تلاش در راستای منافع ایران؛
- ۳) احساس وظیفه در خنثی کردن تبلیغات ایران‌هراسی دشمنان؛
- ۴) تلاش برای مجهز شدن به جدیدترین دانش‌ها و فناوری‌های علمی و اقتصادی؛
- ۵) آمادگی برای هرگونه نقش‌آفرینی در توسعه‌ی کشور؛
- ۶) مشارکت در جهاد تبیین اصول «جمهوری اسلامی ایران»؛
- ۷) حفظ هویت ملی و فرهنگی ایرانی اسلامی؛
- ۸) حفظ استقلال فکری و غرب‌زده نشدن.

مهمترین تکالیف جمهوری اسلامی ایران

- ۱) فراهم کردن زمینه‌ی برخورداری ایرانیان خارج از کشور از تمام حقوق اجتماعی؛
- ۲) حمایت حقوقی، اداری و دیپلماتیک از ایرانیان خارج از کشور؛
- ۳) زمینه‌سازی برای بازگشت نخبگان ایرانی خارج از کشور؛
- ۴) برنامه‌ریزی برای رفع نیازمندی‌های فرهنگی و مذهبی ایرانیان خارج از کشور؛
- ۵) بهره‌مندی از نخبگان ایرانی خارج از کشور در حکمرانی؛
- ۶) برنامه‌ریزی برای جلب مشارکت حداکثری سیاسی، علمی و اقتصادی ایرانیان خارج از کشور؛
- ۷) زمینه‌سازی برای استفاده از تخصص و توانمندی‌های ایرانیان خارج از کشور در داخل؛
- ۸) ارتباط هدفمند و درک متقابل مسئولان و ایرانیان خارج از کشور.

**«ایرانیان خارج از کشور»
در قانون اساسی**

طبق ماده ۹۷۶ قانون مدنی ایران، به «کسانی که از پدر ایرانی چه در ایران و چه در خارج از ایران متولد شوند»، تابعیت ایران تعلق می‌گیرد. بنابراین ایرانیان خارج از کشور نیز مانند دیگر آحاد ملت ایران، از تمام حقوق و آزادی‌های ایرانیان داخل کشور بهره‌مند می‌شوند و دولت موظف به حمایت‌های قانونی از آنهاست و لازم است با آنان بر اساس عدالت رفتار شود که در ادامه به برخی از قوانین مرتبط با آن اشاره می‌گردد:

برخورداری ایرانیان خارج از کشور از حقوق مساوی با ایرانیان داخل کشور

مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند، از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند این‌ها سبب امتیاز نخواهد بود. (اصل نوزدهم قانون اساسی)

لزوم حمایت‌های قانونی از همه‌ی ایرانیان خارج از کشور

همه افراد ملت اعم از زن و مرد، یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلام برخوردارند. (اصل بیستم قانون اساسی)

لزوم تعامل با ایرانیان خارج از کشور بر اساس اصل عدالت

رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی. (اصل سوم قانون اساسی بند نهم)

«ایرانیان خارج از کشور»

در سایر قوانین

الف) سیاست‌ها و قوانین ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

موضوع «ایرانیان خارج از کشور» از اولین برنامه‌ی توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲) مورد توجه سیاست‌گذاران قرار گرفت. در اولین برنامه، عمدتاً ظرفیت‌های اقتصادی ایرانیان خارج کشور مورد توجه قرار گرفته بود و «هدایت سرمایه‌های حاصل از کار ایرانیان در خارج از کشور به امور تولیدی و اتخاذ سیاست‌های حمایتی از سرمایه‌گذاری‌های ایرانیان مقیم خارج در امور تولیدی کشور»^{۲۱} در فصل ششم برنامه ذکر شد. در برنامه‌ی چهارم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸) به مسائل فرهنگی و دینی ایرانیان خارج از کشور توجه ویژه‌ای شد و «توسعه و تقویت روش‌ها و زمینه‌های ارتباط و مراوده با ایرانیان مقیم خارج از کشور به منظور حفظ هویت ملی و اسلامی و بهره‌گیری از سرمایه‌های مادی، معنوی و علمی آنان در چارچوب مصوبات شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور» مورد توجه قانون‌گذاران قرار گرفت. بعد از آن در بسیاری از سیاست‌ها و قوانین ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری، موضوع «ایرانیان خارج از کشور» مورد توجه قرار گرفت که به برخی از آنها به شرح زیر اشاره می‌شود:

حمایت از حقوق ایرانیان خارج از کشور و تسهیل مشارکت آنان در توسعه‌ی ملی

بند ۳۳ سیاست‌های کلی ابلاغی برنامه چهارم توسعه و بند ۴۳ سیاست‌های کلی ابلاغی برنامه پنجم توسعه.

توجه به ظرفیت‌های اقتصادی ایرانیان ساکن خارج از کشور

تشویق ایرانیان خارج از کشور برای حضور و سرمایه‌گذاری؛ بند دوازدهم سیاست‌های کلی جمعیت ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری. (اردیبهشت ۱۳۹۳ به روز رسانی ۱۳۹۸/۲/۲۹)

۲۱. قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران بند ۸-۳-۶

ایجاد زمینه‌های لازم جهت جلب سرمایه ایرانیان خارج از کشور و سرمایه‌گذاران خارجی با ایجاد انگیزه و مشوق‌های لازم؛

بند ۶۲ و بند ۸ سیاست‌های کلی برنامه‌ی ششم توسعه ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری.

تقویت فرهنگ ایرانی - اسلامی ایرانیان خارج از کشور

برای لزوم تقویت فرهنگ ایرانی - اسلامی ایرانیان خارج از کشور می‌توان به دو مورد زیر اشاره کرد:

- ارتقای وفاق و هم‌گرایی اجتماعی در پهنه‌ی سرزمینی به ویژه در میان مرزنشینان و ایرانیان خارج از کشور؛ بند سیزدهم سیاست‌های کلی جمعیت (اردیبهشت ۱۳۹۳ به روزرسانی ۱۳۹۸/۲/۲۹)

- تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور و کمک به ترویج زبان فارسی در میان آنان؛ بند ۳۳ سیاست‌های کلی برنامه‌ی چهارم و بند ۴۳ سیاست‌های کلی برنامه‌ی پنجم.

ضرورت توجه به مشارکت علمی ایرانیان مقیم خارج از کشور

لزوم زمینه‌سازی مشارکت علمی ایرانیان مقیم خارج از کشور در موارد مختلفی ذکر شده است که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- استفاده از ظرفیت‌های علمی و فنی ایرانیان مقیم خارج؛ بند ۳ اصل ۶ سیاست‌های کلی علم و فناوری ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری. (شهریور ۱۳۹۳)

- ایجاد زمینه‌های لازم جهت جلب سرمایه و توان علمی و تخصصی ایرانیان خارج از کشور؛ بند ۶۲ سیاست‌های کلی برنامه‌ی ششم توسعه.

ب) ایرانیان خارج از کشور در نقشه مهندسی فرهنگی کشور

نقشه مهندسی فرهنگی کشور با ابتکار و حمایت مستقیم مقام معظم رهبری، عالی‌ترین سند مدون فرهنگی کشور است که در سال ۱۳۹۳ در هفت فصل به تصویب رسید. فصل ششم نقشه‌ی مهندسی شامل ۱۳ راهبرد کلان است که راهبرد یازدهم آن مربوط به «گسترش تأثیرگذاری و ارزش آفرینی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر معرفی دستاوردها و الگوهای موفق در سطح جهانی برای جهانی شدن گفتمان اسلام ناب در موضوعات و مسائل بشری و جهانی» است. در ذیل این راهبرد کلان، به مسأله‌ی «ایرانیان خارج از کشور» به شرح زیر پرداخته شده است:

تلاش برای حفظ و تقویت هویت دینی و ملی ایرانیان مقیم خارج از کشور و ارتقای تأثیرگذاری فرهنگی آنان

بند پنجم راهبردهای ملی از راهبرد کلان ۱۱ نقشه‌ی مهندسی فرهنگی کشور مصوبه‌ی شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۱/۱۲/۱۵)

لزوم تدوین و اجرای سند راهبردی ایرانیان مقیم خارج از کشور در چارچوب نقشه مهندسی فرهنگی

بند ۲۱ اقدامات ملی از راهبرد کلان ۱۱ مهندسی فرهنگی کشور مصوبه‌ی شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۱/۱۲/۱۵)

ج) ایرانیان خارج از کشور در برنامه‌ی هفتم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی (۱۴۰۲-۱۴۰۶)

برنامه هفتم توسعه مسیر جهت‌گیری، سیاست‌گذاری و اولویت‌های کشور را در عرصه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای پنج سال آینده ترسیم می‌کند. در پیش‌نویس برنامه‌ی هفتم، بیش از برنامه‌های پیشین توسعه به مسأله‌ی «ایرانیان خارج از کشور» پرداخته شده است. مهم‌ترین محورهایی که در بند پ فصل ۲۱ سیاست خارجی لایحه‌ی برنامه هفتم توسعه آمده است، عبارتند از:

- حمایت همه‌جانبه و صیانت از حقوق و هویت ایرانیان خارج از کشور در چارچوب منافع ملی؛
- جلب و ترغیب مشارکت ایرانیان خارج از کشور در توسعه و پیشرفت کشور؛
- تقویت جایگاه و عملکرد شورای عالی ایرانیان خارج از کشور با همکاری سازمان و وزارتخانه‌های کشور و اطلاعات.

د) جمع‌بندی مهم‌ترین مسئولیت‌های جمهوری اسلامی ایران درباره‌ی ایرانیان خارج از کشور بر اساس اسناد بالادستی

- ۱) حمایت همه‌جانبه و صیانت از حقوق و هویت ایرانیان خارج از کشور؛
- ۲) تسهیل بازگشت و مشارکت ایرانیان خارج کشور در توسعه‌ی ملی؛
- ۳) تشویق ایرانیان خارج از کشور برای حضور و سرمایه‌گذاری در عرصه‌های مختلف علمی، فنی و تخصصی؛
- ۴) تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور و کمک به ترویج زبان فارسی در میان آنان؛
- ۵) ارتقای وفاق و هم‌گرایی اجتماعی میان ایرانیان داخل و خارج از کشور؛

سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
و
«ایرانیان خارج از کشور»

«سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی» و «ایرانیان خارج از کشور»

نقش و وظیفه‌ی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در رابطه با «ایرانیان خارج از کشور» همواره مورد نظر قانون‌گذاران بوده است. در بند هـ ماده‌ی ۱۰۸ برنامه‌ی چهارم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی (۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰): در ذیل فصل نهم - توسعه‌ی فرهنگی، «تهیه برنامه‌های مناسب برای ارتباط و همکاری اشخاص حقیقی و حقوقی تأثیرگذار خارج از کشور» بر عهده‌ی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و وزارت امور خارجه گذاشته شده است.

در بند اول و ششم ماده‌ی سوم اساسنامه‌ی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی بیان شده است: «هرگونه سیاست گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و تبلیغی برای ایرانیان خارج کشور از وظایف سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی است».

رئیس جمهور دولت سیزدهم - آقای دکتر رئیسی - در دهمین اجلاس رایزنان فرهنگی ج.ا.ایران (مرداد ۱۴۰۱)، «ارتباط اثربخش با ایرانیان خارج از کشور و حمایت درست فرهنگی و معرفتی از آنها» را یکی از مهمترین وظایف سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی برشمردند و تأکید نمودند: این ظرفیت بزرگ (ایرانیان خارج از کشور)، نباید رها شود و با حمایت درست و ایجاد ارتباطات اثربخش، هر یک از ایرانیان خارج از کشور می‌توانند سفیر فرهنگی انقلاب در محل زندگی خود باشند و به گسترش نگاه معرفتی انقلاب کمک کنند.

سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
مرکز مطالعات راهبردی روابط فرهنگی
میزان‌دیده ورزی ایرانیان خارج از کشور